

Svetopisemske slike starega in novega zakona. Po izvornih slikah Ernsta Pesslerja na Dunaju. Tiskane z oljnatimi barvami v umetniškem zavodu Ed. Hölzla na Dunaju. (Izdane po naročilu c. kr. ministrstva za bogočastje in nauk in z odobrenjem knezoškofijskega konzistorija na Dunaju.) Stari zakon obsega 18, novi pa 14 podob; skupaj je torej 32 slik, ki so jako lepo izvršene in bodo gotovo zelo podpirale in oživljale pouk v verouku, posebno v nižjih razredih. Cena zbirki je 24 K.

Hrvaška književnost.

Marko Marulić: Judita. Epska pjesma u šest pjevanja. Uredio i protumačio Marcel Kušar. Uvodom popratio Petar Kasandrić. Velika 8°, str. LXXI. + 112. Cena 4 K. — Tudi „Matica Hrvatska“ je hotela na svoj način proslaviti štiristoletnico hrvaškega umetnega pesništva in je izdala v sijajni opravi Marulićevo „Judito“, katero je posvetila rodnemu mestu pesnikovemu — Spletu. Marulić je to delo dovršil dne 22. aprila 1501. Sicer so imeli Hrvatje že prej knjige, pisane v svojem jeziku, vendar te so bile namenjene edino praktičnim, največ cerkvenim svrhám, in zato se šele z „Judito“ začena prava hrvaška lepa književnost.

V izdanju „Matice Hrvatske“ je posebno zanimiv uvod, katerega je jako trezno in z veliko pazljivostjo sestavil Peter Kasandrić. V tem uvodu je zbral vse, kar je mogel zaslediti o prvem hrvaškem pesniku, katerega prišteva Viljem Eisengrein v katalog „doctorum orthodoxae matris Ecclesiae“ in pravi, da je bil „fidei propugnator acerrimus, princeps suae aetatis Philosophus, poeta gravis et ingeniosus, sacrarum literarum scientia nemini secundus“. Kasandrić je zbral nekaj do sedaj še neznanih podatkov o plemeniti rodbini Marulićevi, katera se je najpreje zvala Gavosulić, a kasneje Pečenić in je štela med svojimi členi mnogo odličnih mož. Lepo je opisal tedanje stanje mesta Spleta, katero je bilo tedaj pod benečansko vlado in v živahni zvezi z Italijo. Marulić je zgodaj nastopil resno pot modrosti; v vsem delovanju ga je vodil na polju asketične književnosti duh pisatelja zlate knjige „Imitatio Christi“. Marulić se je po svoji vzgoji in naravi bolj navduševal za mysticizem, kakor za skolastiko; njegove knjige pobožne vsebine so še, dokler je bil živ, našle obilo čitateljev, in njegovo ime se je razširilo po širnem svetu. Vendar ni delal samo za slavo božjo, nego tudi za slavo svoje domovine; njegovo domo-

ljubno čuvstvo spoznano najbolje iz njegovih zgodovinskih del. Ker je tudi njegovemu rodnemu mestu pretila nevarnost od Turkov, pisal je l. 1522. papežu Hadrijanu VI. in ga prosil, naj nagovarja krščanske vladarje k slogi in miru, da bi se mogli bolj uspešno postaviti v bran proti skupnemu sovražniku. A da svojemu narodu, kateri je toliko trpel od turške sile, vlije tolažbe in krepila, da ga ohrabri z zaupanjem v Boga, je zložil svoj pesniški prvenec „Judito.“ Bog, kateri je ohrabil srce slabe žene in jej dal moč, da ugonobi Holoferna, bo dal tudi hrvaškemu narodu, če bo pobožen, dober in pošten, potrebnih sil, da odbije turške navale in osvobodi Dalmacijo sovražnika. Glavna misel, s katero je pretkana cela pesem, je ta, da more človek samo s pobožnostjo, z molitvijo, s postom in z dobrimi deli zaslužiti, da ga Bog osvobodi sovražnikov. In res je ta pesem bila narodu prava tolažnica. Prvo izdanje iz l. 1521. je bilo precej razprodano, in že l. 1522. je izšla druga izdaja; z isto vnemo so čitali „Judito“ še čez sto let, ko sta izšli zopet dve izdaji.

Pesem „Judita“, katera se močno naslanja na svetopisemsko pripovedovanje, je tiskana v „Matičinem“ izdanju z lepimi velikimi črkami, a pojasnujejo jo opazke Marcela Kušarja, kateri je dodal na koncu tudi slovarček manj znanih in nenavadnih besedi. Knjigo krasé tudi lepe slike: Splet pred l. 1571., Marulićevo hiša, katera stoji še danes, razvaline pustinje Njarjam na otoku Šolti, kjer je Marulić preživel nekaj časa v samostanu, Klis in okolica pred l. 1571., naslovna lista prvega in drugega izdanja Judite in pa tri slike Otona Ivekovića in dve Celestina Medovića, katere pojasnujejo razne prizore iz „Judite“.

Janko Barlè.

Inkunabule (prvotisci) zagrebačke sveučilišne biblioteke. Napisao i uvodom o inkunabulama u obće popratio Dr. Velimir Deželić. 8°. Str. 87. Cena 2 K. — Znani hrvaški književnik in pesnik dr. Velimir Deželić, kateri deluje kot pristav v zagrebski vseučilišni knjižnici, je sestavil to lepo delce in opisal inkunabule, katere se nahajajo v tej biblioteki. Ne bode odveč, če to knjižico vsaj v kratko omenim in s tem opozorim čitatelje na važnost inkunabul, to je onih knjig, katere so tiskane do konca l. 1500. „Iznajdba tiska je največji dogodek v svetovni zgodovini“, pravi Viktor Hugo; zato so jako dragocene one knjige, katere so tiskane v prvih petdesetih letih tiskarstva. Gutenberg je izdal l. 1451. najprej Donatovo slovnico, od katere sta se nam ohranila samo dva lista. Kasneje je izdal nekaj čez dvajset manjših del in šele potem je začel

tiskati svoje „Sveto pismo“, katero je imelo 881 listov in 36 vrstic na vsaki strani. Material, na katerem so se tiskale inkunabule, je bil v početku pergamen in papir, a kasneje papir; oblika je bila „folio“. Inicialov niso tiskali, nego so jih pozneje z roko zrisali v barvah in v zlatu. Prvotne knjige nimajo označenih strani, manjkajo tudi naslovni listi. O prvi knjigi, katera ima naslovni list, se misli, da je tiskana l. 1483. pri Jensonu v Benetkah. Ne ve se še natančno, koliko tiskanih del se je ohranilo iz XV. stoletja. Pri Erschu in Gruberju čitamo, da jih je do 15.000; drugi mislijo, da jih je do 30.000. Seveda so se knjige izdajale takrat še v manj izvodih. Cena inkunabul je zelo visoka, posebno odkar so jih začele v zadnjih letih ameriške knjižnice zelo nakupovati. Londonski antikvar Quaritsch je dobil za en izvod monakovskega „Psalterija“ iz l. 1459. (drugo izdanje) 50.000 gld. Antikvar Ljudevit Rosenthal v Monakovem je kupil izdanje Kolumbovih pisem iz leta 1493. za 6600 mark; ker je štela cela knjižica samo štiri liste v četvorki, je veljala vsaka vrstica 25 mark. Inkunabule se morajo opisovati po stalni metodi; te se je držal tudi dr. Deželič in zelo vestno in pazljivo opisal 71 inkunabul, ki jih hrani zagrebška vseučiliška biblioteka. Najznamenitejša med njimi sta: glagolski misal iz l. 1483. in hrvaški breviar iz l. 1493., katera je tiskal v glagolici beneški tiskar Andrej de Torresanis de Asula; o obeh je priobčil Deželič fotografični posnetek. Deželičeva knjiga bo izvestno zanimala marsikoga izven hrvaške domovine, in zato jo toplo priporočamo prijateljem bibliografije.

Janko Barlè.

Bolgarska književnost.

N. Načov: **Dêdo Genko Sevdata v Sofija**. Sofija. Knjižarnica na Hr. Olčev. 1902. Str. 294. Cena 2 l. 50 st. — Knjiga Načova je najboljši duševni proizvod, ki se je pojavil v zadnjih letih v izvorni bolgarski književnosti. Pisatelj „Buntovnikov“ je ž njo v resnici obogatil revno izvorno leposlovje v Bolgarih. Kratka vsebina je ta: Starček Genko z dežele gre obiskat svojega oženjenega sina, ki je višji uradnik pri ministrstvu v Sofiji. Genko občuduje ogromni napredek mesta ter se obenem zgraža nad nekaterimi naredbami, ki so boleljivi pojavi v mladem bolgarskem organizmu. Rodoljubna duša starčkova se napolni s strahom za prihodnost Bolgarije. Z bolestito v srcu mora priznati, da tako kvarnih naredeb niti pod turško vlado ni bilo. Sofijski vzduh ni

več zanj, in starček Genko se vrača med svojce na deželo s prepričanjem: „Novi vremena, novi hora, novi naredbi i običaj! . . . Ne sme več za tova vreme; mnogo rano sme se roditi. Oburna se svêtit navpaki!“ — Spis je pravzaprav satira na bolgarske razmere sedanje dobe, satira, ki pa nam razodeva vso dobrohotnost pisateljevo. Da je Načov spreten pripovedovavec in opazovavec, zapazi čitatelj na vsaki strani, pri vsakem opisu, pri vsakem dialogu, zlasti pa pri analizi starčkove duše. Vaško življenje je opisano z občudovanja vredno natančnostjo. Z eno besedo: Načov je v leti knjigi ustregel gotovo estetičnemu okusu vsakega čitatelja in poleg tega tudi ljudstvu koristil.

P. R. Slavejkov: **Izbrani sčinenija**. Knjiga prva. Stihotvorenija. Sofija. Str. LXVI +229+4. Cena 3 leva. — Zbrani spisi P. Slavejkova so razdeljeni na dve knjigi, v „Stihotvorenija“ in v „Prozo“. Sedaj je izšla prva knjiga „Poezija“. V začetku knjige je precej obširen življenjepis rajnega pesnika Slavejkova, ki s svojim imenom in svojo delavnostjo napolnjuje malodane polstoletno zgodovino bolgarsko. Njegov življenjepis je zgodovina bolgarske domovine. Ni skoraj dogodka v burnih dobah bolgarskih, katerega bi se Slavejkov ne bil udeležil kot prvi med prvimi. Njegovo življenje je bilo zelo nemirno. Bil je učitelj, knjižničar v Sofiji, potem predsednik „Narodnega Sobraja“, minister prosvete, notranjih zadev, emigrant, časnikar, potem zopet minister notranjih zadev; vdeležil se je srbsko-bolgarske vojske, zmrzoval je pri Slivnici, videl je zmago bolgarskega orožja; končno ga je Stambulov spravil v ječo in 13. julija l. 1895. je umrl. Kakšno je bilo njegovo življenje in delovanje, nam je opisal Slavejkov v svoji pesmi „Naroden“:

S ideali vse boravil —
vsičko drugo smêtah, grêh —
s têh i sebe si zabravil,
na svêta svêt ne vidêh.

Vse za drugitê zalêgah,
trêbva, kazvah, tuj je red;
svoitê raboti — otlagah
čuzditê vse ponapred.

Minah život ljuboroden
srb nevoli bol i bol . . .
I liča, če srb naroden —
gladen, žêden, bos i gol.

Nad vsemi njegovimi pesnimi visi nekaka tuga, kakor jesenska megla nad pokrajino. A ta tuga ni sentimentalna, temveč živočutna; to je tuga boritelja, ki hoče ž njo ganiti srce in voljo tistih, ki so izgubili ves pogum. Ob